

Unintestratègies per a obtindre l'Alliberament Animal

L'1 de gener de 2002 vaig deixar de menjar carn. "Tindre la força de voluntat necessària per a perseverar en la meua intenció de ser vegetariana i de no fer mal a més animals"; aquest va ser –encara que, segurament, sense arribar a plantejar-ho d'una forma tan clara per a mi mateixa– el meu desig de Cap d'Any. No res que depenguera del destí, de la sort, o de voluntats alienes per a fer-se realitat. Només de la fermesa de les meues pròpies conviccions.

Prendre aquesta decisió va ser el millor que he fet en ma vida, l'acte més noble del que he estat capaç. No obstant això, encara vaig seguir sent còmplice de la mort i l'explotació dels animals durant algun temps (qui sap si, d'una o d'altra manera, no seguiré sent-ho avui dia, si no ho serem tots, sense ni tan sols saber-ho...) ja que, com la majoria, el meu pas al veganisme es produí de manera gradual: vaig tardar uns mesos a abandonar definitivament l'hàbit de menjar peix, i encara alguns més a deixar de consumir ous i productes lactis. El procés va durar aproximadament un any.

Paral·lelament, el meu nivell d'implicació amb la causa dels drets animals també va anar augmentant de manera progressiva; em vaig fer vegetariana mentre vivia a Londres, i en tornar a *l'Estat espanyol vaig decidir de posar-me en contacte amb alguna de les associacions que operaven a Barcelona, la meua ciutat natal. D'aquesta manera vaig conèixer alguns activistes que guiaren els meus primers i encara temerosos passos com a activista.

Poc després em vaig traslladar a Berlín i, encara que aquesta constant mobilitat m'impedia involucrar-me d'una forma seriosa en les activitats de qualsevol associació local, vaig seguir mantenint el contacte amb alguns activistes espanyols, i gràcies a Internet sempre vaig poder estar informada del que passava al meu país.

Quan vaig decidir de tornar a instal·lar-me a Barcelona i romandre-hi durant un període de temps més o menys perllongat, se'm proposà formar part de l'equip d'AnimaNaturalis, i la veritat és que el seu em semblà un projecte molt interessant que pagava la pena impulsar, en la mesura que el portal d'AnimaNaturalis s'havia convertit ja en un punt de referència per a tot l'activisme hispanoamericà.

Des de la meua primera incursió en la xarxa animalista *de l'Estat espanyol, em sorprengué la desunió que existia entre els activistes, i com, xicotetes discrepàncies que en gens no anaven a alterar la sort dels animals, eren prou perquè un equip es dissolguera, o perquè dos grups decidiren de no

col·laborar entre ells, tot i saber que només estant units aconseguirem millorar en alguna cosa la sort dels animals.

A dia de hui, transcorreguts diversos anys des d'aquella primera presa de contacte amb el circuit animalista, les coses no pareixen haver millorat gaire. Fins al moment, no hem estat capaços de construir un autèntic moviment de defensa dels drets animals a *l'Estat espanyol. Semblem destinats a perdre'ns en controvèrsies irrellevants que ens impedeixen d'edificar un moviment sòlid, amb elements definitoris clars que ens identifiquen, i que permeten que, tant els mitjans de comunicació com el públic en general, deixen de penjar-nos l'etiqueta d'"ecologistes", i reconeguen els defensors dels drets animals com a integrants d'un moviment social diferenciat, els arguments del qual s'aparten considerablement dels esgrimits per Green Peace i organitzacions similars.

El problema, al meu entendre, és que no som capaços de vendre'ns com un tot. En primer lloc, existeix una enorme bretxa que separa les associacions d'orientació clarament benestarista –és a dir, aquelles que no qüestionen la utilització dels animals com a recursos, sinó que s'accontenten demanant mesures que minimitzen el patiment derivat d'aquesta utilització– de les que defensen els drets dels animals i l'eliminació total del seu ús per part dels humans. Tanmateix, seguim postergant la delerada tasca d'acostar posicions que ens permeten d'actuar conjuntament i multiplicar així l'abast de les nostres maniobres en benefici dels animals.

Els qui vam formar AnimaNaturalis ens situàrem obertament en el grup dels qui veuen en l'alliberament animal la seua raó de ser com a activistes. Però fins i tot dins d'aquest subgrup existeixen divisions i conflictes; sovint, els alliberacionistes (també anomenats abolicionistes) som víctimes de la nostra pròpia obstinació per fer de les nostres campanyes quelcom "pur i incontaminat", per evitar coste el que coste que se'ns confonga amb aquestes altres associacions benestaristes –que, per a alguns, són l'origen de tot mal–, oblidant que allò fonamental no és la netedat formal del nostre activisme, sinó l'eficàcia del mateix.

En AnimaNaturalis fem molta èmfasi en la divulgació d'un ideari antiespecista i en l'educació en el consum responsable, però també portàrem a terme cridaneres campanyes de denúncia, amb la intenció que tingueren la major repercussió mediàtica possible, ja que l'aparició en els mitjans de comunicació multiplica l'impacte i l'abast del nostre missatge.

Existeixen diferents vies per a arribar a eixa meta final que és l'alliberament animal, i és tot just en el debat sobre quina pot ser la més idònia on es produeixen les majors divergències. Durant anys, el ja clàssic enfrontament entre benestaristes i abolicionistes ha estat el tema de discussió central dins el moviment, però des de fa algun temps s'alcen veus que qüestionen si aquesta divisió tan estricta no suposa un enfocament massa simplista del que és l'animalisme en l'actualitat.

Són bàsicament quatre les grans àrees de treball en el moviment de defensa dels animals:

- la reforma benestarista
- els drets animals
- les protectores, refugis i santuaris
- l'acció directa

Les dues últimes no poden ser considerades estratègies per a arribar a l'alliberament animal a llarg termini; la seua utilitat es limita a proporcionar solucions d'emergència en casos molt concrets, i per això no podem invertir els nostres limitats recursos, en termes d'esforç i de temps, a dedicar-nos en exclusiva a elles, encara que poden aprofitar com a suport a les altres dues.

La controvèrsia es redueix a la compatibilitat entre les altres dues línies de treball: la reforma benestarista i els drets animals. La primera consisteix, bàsicament, en la promoció de lleis o mesures reformistes que suposen una millora en les condicions en què es produeix l'actual explotació dels animals, a través de campanyes puntuals dirigides a aconseguir objectius concrets. La segona, en canvi, se centra en l'educació i la conscienciació social a través de diferents activitats divulgatives –xerrades, taules informatives, manifestacions, etc.

De manera que, en darrera instància, la disjuntiva està entre fer política o fer pedagogia. Però és fàcil adonar-se que aquests dos conceptes no són en absolut antagònics, sinó que, ben al contrari, han anat tradicionalment de la mà a l'hora de promoure el progrés social. Podem prendre com a referència la trajectòria que han seguit altres moviments socials com el feminista, amb el qual, salvant les distàncies, sovint s'estableix un paral·lelisme des del moviment pro drets animals.

El moviment feminista ha actuat, des dels seus inicis, en un doble pla, i seria gairebé impossible entendre'l sense la cooperació d'ambdós factors:

- La demanda de modificacions en l'ordre jurídic i polític que permeten la progressiva desaparició de conductes discriminatòries.
- L'educació en la igualtat i la difusió del discurs feminista, desenvolupant una crítica global a la societat patriarcal.

D'aquesta manera veiem que, més enllà de la tasca pedagògica a nivell social, la pressió als polítics també pot ser efectiva, i és, de fet, un element ineludible en tota lluita per l'ampliació de drets. Necessitem que la societat mateixa experimente un procés de transformació moral, però aquest ha de donar lloc a reformes legals concretes que, a més de garantir el respecte per aquesta nova sensibilitat social que demanem, servisquen també d'impuls per a accelerar aquesta transformació.

No obstant això, aquest procés comporta alguns riscos; d'una banda, si les nostres demandes traspassen molt de llarg el límit del que les autoritats estan disposades a atorgar en aquest moment, totes les nostres reivindicacions, fins a les més insignificants, cauran irremeiablement en sac

trenat. Per això, és necessari saber què podem exigir als polítics en cada context. I d'altra banda, determinades concessions del sistema poden produir un efecte contrari al desitjat, en el sentit que poden acabar sent una forma de legitimar una situació injusta i de fer callar la consciència de la societat. Tanmateix, si les reformes van acompanyades d'una campanya de sensibilització i educació social, les actituds de la gent aniran canviant, i aquelles de les nostres demandes que en el seu moment podien semblar excessives als ciutadans, podran ser assumides per sectors socials cada vegada més amplis.

Si reflexionem un moment, ens adonarem que aquest és el procés pel qual probablement nosaltres mateixos hem passat a nivell individual. Almenys, puc afirmar que aquest ha estat el meu cas: fa deu anys, les idees que hui defense m'haurien semblat poc menys que un desgavell i pròpies d'una extremista. Fins i tot quan vaig decidir de fer-me vegetariana, el veganisme em semblava una mica innecessari i excessiu, perquè desconeixia els autèntics motius que podien impulsar una persona a abandonar radicalment el consum de tot producte d'origen animal.

Avui dia m'oposo a tota forma d'explotació, perquè les meues posicions han variat a mesura que me n'he anat informant i he reflexionat sobre aquesta qüestió però, en el seu moment, el que m'impulsà a deixar de menjar carn no va ser una oposició al seu consum "per se", sinó la manera com s'obté aquesta carn. Probablement, jo hauria continuat sent carnívora durant un temps si haguera tingut més fàcil l'accés a la carn ecològica. Però, del que estic segura és que, en qualsevol cas, no m'hauria detingut ací i, més tard o més d'hora, hauria deixat de menjar carn de tota manera.

Al que em referisc és que no existeix cap raó per la qual un client habitual de McDonald's tinga més probabilitats de fer-se vegà que un consumidor de carn ecològica. Simplement, es troben en estadis diferents d'un mateix procés, i els arguments que hem d'emprar amb l'un i l'altre són també diferents.

Ara bé, hauríem de preguntar-nos quants de nosaltres estem preparats per a canviar de registre en funció de l'estadi on es trobe el nostre interlocutor. Moltes vegades ens limitem a posar vídeos que mostren les horribles condicions en què viuen els animals a les granges industrials i a recitar gairebé de memòria els detalls més escabrosos del procés de producció de la carn o la pell; tot això amb la intenció d'impressionar l'altre i provocar en ell una reacció de repudi instintiu cap al consum d'aquests productes. Fer això està bé, i és efectiu, però si es converteix en la nostra única arma, òbviament hem d'admetre que els nostres arguments perden força a mesura que milloren les condicions de vida dels animals, que sovint és el que realment pensem quan, eufemísticament, diem que aquestes millores només serveixen per a tranquil·litzar la consciència de la gent.

Al meu parer, el que fem amb una actitud de rebot sistemàtic a la promoció de mesures benestaristes, sense molestar-nos ni tan sols a estudiar-les per separat i a veure si una determinada reforma pot ser beneficiosa a llarg termini, és sacrificar els drets fonamentals dels animals que pateixen avui dia, amb l'esperança que eixe sacrifici beneficie altres animals en el futur. És

a dir, estem caient en un utilitarisme inconsistent amb la pròpia teoria dels drets animals, segons la qual no podem ignorar el valor inherent d'un ésser perquè un altre ésser vaja a beneficiar-se que ignorem aquest valor. Això és quelcom que el propi Gary L. Francione –cap visible de l'abolicionisme "dur", i un dels autors més crítics amb l'enfocament benestarista– denuncia. Sols que, curiosament, ell afirma que això és el que fan els benestaristes: hipotecar el futur de l'alliberament animal, per a aconseguir unes petites millores en l'actualitat. Doncs bé, el que jo afirmo és que aquest és un procés que també funciona a l'inrevés: que tampoc no és lícit sacrificar els drets dels animals que actualment pateixen i moren en les granges industrials, i no fer gens per minimitzar el sofriment ja existent, perquè ens servisca com a eina de pressió a llarg termini.

En aquesta recerca d'una fórmula que permeta d'ajudar els animals ara i en el futur, sorgeix l'anomenat neobenestarisme, que és un intent de combinar la ideologia dels drets animals amb reformes més pragmàtiques i a curt termini per a les quals l'abolicionisme no ofereix cap programa alternatiu. El mateix Francione, malgrat que ataca també aquesta estratègia híbrida, a la qual atribueix els mateixos mals que al benestarisme clàssic, admet que no es tracta d'adoptar un posicionament de tot "o no res", sinó que, en determinats casos, les reformes són compatibles amb la defensa dels drets animals, i estableix les condicions que han de donar-se perquè això succeïska.

Segons ell, podem dir que una reforma és positiva i contribueix a l'alliberament animal si compleix tres condicions (en realitat, Francione xifra en cinc els requisits necessaris, però crec no desvirtuar el seu sentit en concentrar-los en tres, per a una millor comprensió dels mateixos). Així, la reforma:

- Ha d'anar acompanyada del reconeixement del valor intrínsec de la vida i els interessos de l'animal, així com de la reivindicació del final de l'explotació animal en el seu conjunt com el nostre objectiu final.
- Ha d'evitar el sacrifici dels interessos d'uns animals en benefici d'uns altres.
- Ha de prohibir o posar fi a una determinada forma d'explotació, en lloc d'introduir millores que fan que aquesta explotació es produïska en condicions "menys cruels".

D'aquestes exigències, l'última és, sens dubte, la que resulta més problemàtica, car tota reforma és susceptible de ser interpretada com una prohibició. Francione ens posa el següent exemple: imaginem una llei que reduïska de 4 a 3 el nombre màxim de gallines que la indústria del pollastre pot tindre tancades en una gàbia. Aquesta disposició es pot interpretar de dues maneres:

- Com la prohibició que hi haja més de tres gallines en una gàbia, amb la qual cosa compliria el criteri de posar fi a una forma específica d'explotació.
- Com una mera regulació que millora lleugerament les condicions dels

animals explotats, amb la qual cosa quedaria fora de l'estipulat per Francione.

Per tant, es tracta d'una regla susceptible d'interpretació encara que, en general, crec que tots convindríem que engabiar 3 gallines no constitueix una activitat diferent a engabiar-ne 4, de manera que una mesura d'aquest tipus no estaria posant fi a una activitat, sinó simplement alterant les condicions en què es porta a terme.

En canvi, si el que plantejem és acabar amb pràctiques específiques com el *mulesing* en el cas de les ovelles, o com tallar-los el bec a les gallines, al meu parer, sí estem satisfent les condicions anteriorment esmentades, encara que per descomptat, això també pot estar subjecte a interpretacions distintes. Tot i això, quan, des d'AnimaNaturalis, hem portat a terme campanyes contra aquestes activitats, ens hem trobat que alguns grups les han rebutjades per considerar-les neobenestaristes, quan no directament especistes. (I jo em pregunte de quina manera una campanya a favor dels drets del poble saharauí pot constituir un acte de racisme o de discriminació cap al tibetà, el palestí, el kurd...)

En definitiva, sabem que l'alliberament animal és un objectiu a llarg termini, però, mentrestant, tenim l'obligació moral de no girar l'esquena al patiment que, en aquest mateix instant, estan patint milions d'animals, víctimes d'un sistema opressor i injust. Sobretot perquè no sempre és veritat que intentar fer quelcom per ells para a posposar necessàriament aquesta meta final.

No hauríem d'oblidar mai que el veganisme no és un fi en si mateix; és una eina de la qual disposem per a lluitar contra el patiment i l'explotació. Qualsevol activitat hauria d'anar acompanyada de l'eslògan "Fes-te vegà!" o similars, però, a més de divulgar les virtuts del veganisme, és útil engegar campanyes que vagen dirigides a objectius concrets (una determinada festa popular, una marca de roba o de cosmètica, una cadena de restaurants, o fins i tot un personatge públic notori pel seu menyspreu als drets dels animals), ja que això ens serveix com a punt de partida per a vehicular el nostre missatge. La gent necessita saber que el xampú que està utilitzant, aquest en concret, es comercialitza a costa del patiment de molts animals. Una vegada assumit aquest primer punt, aquesta mera qüestió preliminar, podrem explicar per què l'explotació dels animals en altres àrees de consum és igualment inacceptable.

Hem d'estar sempre ben atents i no involucrar-nos en tàctiques que puguin diluir o comprometre el nostre missatge alliberacionista o legitimar d'alguna manera l'explotació. Ara bé, sempre que puguem seguir defensant aquest missatge a través de campanyes que alhora redunden en una reducció del sofriment dels animals que, a dia d'avui, estan sent explotats, estem, sota el meu punt de vista, obligats a portar-les a terme.

La meua conclusió final és que el problema no està en les reformes en si mateixes, sinó, d'una banda, en prendre-les com un fi en si, en lloc de com un mitjà i, de l'altra, en donar acríticament per bona o per roïna qualsevol "reforma", sense atendre quines van a ser les seues conseqüències per als animals, a curt i a llarg termini.

Sols quan hàgem entés això podrem secundar sense complexos, d'una manera sanament lliure de prejudicis, totes aquelles accions que constituïsquen un pas endavant en la lluita per l'alliberament animal.

Som emissaris d'un missatge que pocs semblen voler escoltar. Els animals reclamen de nosaltres, els seus únics portaveus, que parlem per ells amb una sola veu. Us convida a fer-ho com més aviat millor.

Alicia Martín Melero

Vicepresidenta AnimaNaturalis Espanya

alicia@animanaturalis.com

Ponència presentada a la III Trobada Animalista de Tavertet, celebrada els dies 12 i 13 de novembre de 2005.

*Nota del traductor: Com que el nom sí que fa la cosa, les referències a *Espanya* o a *França*, com si foren nacions que s'estengueren per l'actual domini dels estats espanyol i francès, han estat adaptades a la visió de l'independentisme.